

”Demokrati på reträtt – varför ska man bry sig?”

Summering och diskussionsfrågor baserat på rapport från Tankesmedjan Tiden (Sjölander & Weegar, rapport nr 1 2022), i samarbetet med LO och Olof Palme International Center.

Inledning

Demokrati är ett grundläggande kärnvärde för arbetarrörelsen.

Där populism och autokrati kommit till makten kringkärs löntagares villkor och fackliga företrädare förföljs, fängslas och mördas enbart för att de hävdar rätten till rimlig lön och trygg arbetsmiljö. Fackets förmåga att organisera enskilda arbetstagare är avgörande för en gemensam styrka att kunna forma samhället i rätt riktning.

Omvärlden påverkar oss och vi gör klokt i att påverka omvärlden. I rapporten *Demokrati på reträtt – varför ska man bry sig?*¹ ges en bild av läget för demokratin i världen och hur facket kan bidra. Det här är en summering som följs av några förslag på diskussionsfrågor, för dig som snabbt vill skaffa dig kunskap och fundera kring eget engagemang.

Nuläget: Trettio år av demokratisk framgång har suddats ut

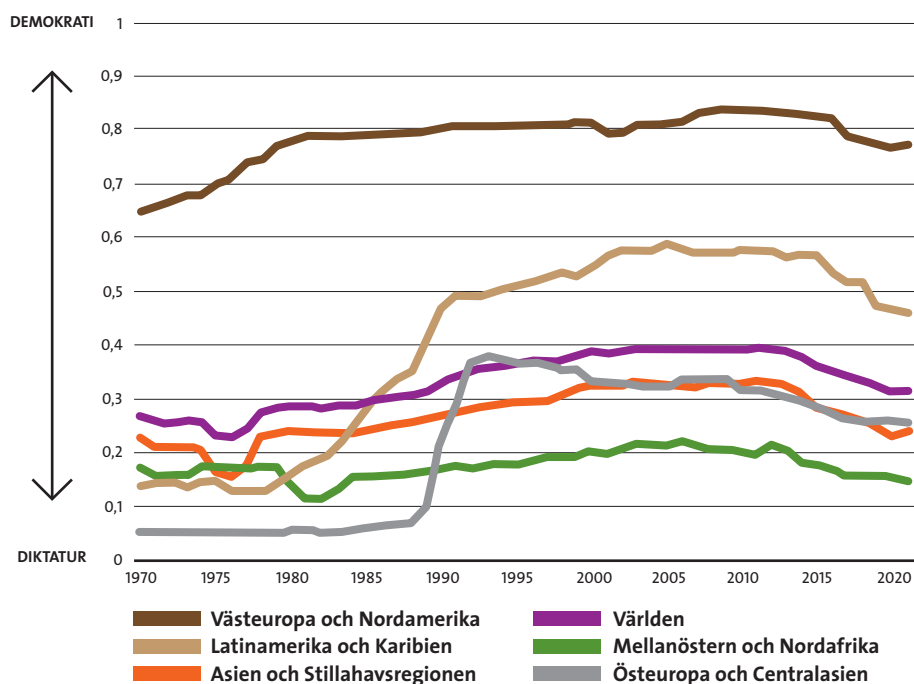
- Nivån av demokratin är i dag på samma nivå som 1989. Bara mellan 2011–2021 har andelen av världens befolkning som lever i diktaturer ökat från 49 procent till 70 procent (källa: *V-dem, 2022*).
- Hotet mot demokratin kännetecknas inte främst av våld och kupper utan gradvis förändring genom medveten polarisering, desinformation om meningsmotståndare och inskränkningar i olika fri- och rättigheter som pressfrihet och organisationsfrihet.

¹ [https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1350640954963_demokratin_pa_retratt_pdf/\\$File/Demokratin_pa_retratt.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1350640954963_demokratin_pa_retratt_pdf/$File/Demokratin_pa_retratt.pdf)

Hur mäts demokrati?

- > Det är svårt att mäta demokrati. Men med flera demokratiindex kan man fånga i vilket riktning utvecklingen går. Sverige anses vara ett av världens mest demokratiska länder.
- > Kärnvärden på demokratiskalan är att makten utgår ifrån folket genom fria val, grundläggande fri- och rättigheter, och att alla människor är lika inför lagen.

Andel av världens befolkning som lever i diktaturer

Källa: V-dem

Indexet mäter i vilken utsträckning stater styrs utifrån demokratiska principer. Skalan utgår från 0-1, där 1 utgör total demokrati.

Varför pressas demokratin tillbaka?

- > Ökade skillnader i inkomst och livsvillkor och försämrade framtidsutsikter för vanliga löntagare, är starka drivkrafter bakom populism och polarisering.
- > Auktoritära allianser, till exempel mellan Ryssland och Kina, har skapats där länder aktivt samarbetar med varandra för att trycka ner demokratiska krafter.

Fred – det räcker inte med McDonald's

- > Det tycks finnas ett direkt samband mellan demokrati och fred.
- > Demokratier – länder där medelklassen äter på McDonald's – har låg benägenhet att delta i krig. Länder med låga demokrativärden har 70 procent större risk för dödlig väpnad konflikt (källa: V-dem).
- > Ökad risk för konflikt gör att fler tvingas fly undan ett auktoritärt styre.

Demokrati behövs för att rädda världen undan klimatkatastrofen

- Demokratier är mer ambitiösa i sina klimatåtaganden och har högre ambitionsnivåer i sin klimatpolitik än auktoritära stater.
- I klimatomställningen behövs fackligt engagemang för att arbetare som riskerar att förlora sina jobb ska få hjälp att ställa om mot nya hållbara jobb med anständiga arbetsvillkor.

Dina arbetsvillkor är i förlängningen mina arbetsvillkor

- Arbetsvillkor på en globaliserad marknad hänger samman. Genom att stötta löntagare i andra delar av världen att stå upp för sina rättigheter minskar vi trycket neråt på våra egna.
- Fria fackföreningar är en nagel i ögat på varje diktatur. Fri organisering och fria medier hör till de första måltavlorna när stater rör sig i en mer auktoritär riktning.
- Stark facklig organisering är bra för ekonomin. Den svenska modellen med starka fack och långsiktigt hållbara avtal har visat sig mycket framgångsrik.

Striden mellan demokrati och auktoritära idéer är global

- Idéer och politiska tankar rör sig över nationsgränserna, Sverige står inte utanför.
- Den demokratiska recession vi ser beror inte bara på strukturella förändringar utan i allra högsta grad också på att aktörer medvetet driver på för just den utvecklingen.
- Auktoritära regimer representerar inte på något sätt hela sina befolkningar, och i dessa stater kämpar människor för sina rättigheter.

Demokratier fungerar bättre när det kommer till ...

- När demokrati och jämlikhet råder leder det enligt erfarenheten till de mest välmående samhällen vi har kunnat se.
- Demokrati fungerar bättre än diktatur när det gäller ekonomisk utveckling, fattigdomsbekämpning, utbildning, hälsa, fred, hållbarhet för klimat och miljö, och jämställdhet.

Vad kan vi göra?

- Global Deal, ett initiativ för att stärka den sociala dialogen och ge löntagarna en tydlig röst i den globala ekonomin, bör fortsätta med särskilt fokus på fackliga rättigheter.
- FN måste reformeras och kunna ingripa när länder krossar demokratin och mänskliga rättigheter, utdela sanktioner mot regimer som begår övergrepp, och ställa auktoritära ledare till svars.
- Det är orimligt att kunna vara medlem i EU och samtidigt själv tumma på demokratin. Den mekanism för rättsstatens principer som nu införts måste användas.
- Utforma de globala finansiella systemen så de inte hindrar utan bidrar till positiv samhällsutveckling. Svenska fack kan stötta Världsfacket ITUC och TUAC i detta.
- Stöd och sätt press på svenska företag att inte bidra till att stärka odemokratiska regimer.
- Fair trade-märkning är ett bra exempel på hur man kan stödja produktion till schysta villkor.
- Folkbildning spelar roll för den demokratiska motståndskraften. Stå upp och argumentera mot de som tycker att vi inte ska bry oss.
- Argumentera för att ditt fack eller den del av arbetarrörelsen där du är aktiv engagerar sig i internationella frågor. Engagera dig själv och se till att vara månadsgivare till en biståndsorganisation.

Demokratistöd som metod

- Studier visar att internationellt och svenskt demokratibistånd har en positiv effekt på demokratin i samarbetsländerna. Det går att göra skillnad!
- Demokratistöd som riktas till en av de centrala aspekterna av demokrati som fria och rättvisa val, mänskliga rättigheter, fri media och civilsamhälle, gör störst skillnad.

Arbetarrörelsens arbete för internationell solidaritet

- Den svenska arbetarrörelsen bedriver praktiskt solidaritetsarbete. Textilarbetare i Eswatini, migrantarbetare i Qatar och fackliga organisationer i Ukraina är några exempel där konkreta insatser gjorts av svensk arbetarrörelse.
- I bland annat Burma, Filippinerna och Moçambique jobbar Olof Palme International Center med att stärka deltagande och inflytande, och sprida kunskap om mänskliga rättigheter och facklig organisering.
- LO, TCO och Sacos biståndsorganisation Union to Union stöttar ett hundratal fackliga projekt för att stärka nationella och lokala fackliga organisationer i låg- och medelinkomstländer.
- Som en konsekvens har kollektivavtal tecknats på nära 2 500 arbetsplatser under 2019. I kollektivavtalen ingår bland annat löneökningar, skyddsåtgärder vid användning av kemiska bekämpningsmedel, rätt till sjukpenning och skydd mot sexuella trakasserier på jobbet.

Be afraid – but do it anyway

- Riskerna i den nya värld som växt fram under de senaste årtiondena är stora. Vi bör vara oroade och rädda. Men det får inte hindra oss från att handla.
- På samma sätt som demokratin kan brytas ner kan den byggas upp, och vi måste göra allt vi kan för att stärka det goda, i samarbete med andra som också vill ha fria och demokratiska samhällen.

Diskussionsfrågor

- Hur ser du på den demokratiska utvecklingen? Känner du igen dig i ovanstående beskrivning?
- Hur ser du på möjligheten att påverka på jobbet och i samhället i stort? Bör det förändras på något sätt?
- Vad tycker du att facket bör göra på arbetsplatserna för att bidra till stärkt demokrati? Vad behövs för att det ska fungera bra?
- Vad tror du är viktigast för facket att göra via kollektivavtalsförhandlingar, i syfte att stärka demokratisk medvetenhet och inflytande?
- Vad bör vi inom facket föra fram till våra politiker?
- På vilket sätt skulle du som facklig medlem vilja engagera dig? Till exempel insamling, projekt, samtal med kollegor eller annat?

Veta mer?

LO: <https://lo.se/start/internationellt>

Olof Palme International Center: <https://www.palmecenter.se/>

Tankesmedjan Tiden: <https://tankesmedjantiden.se/>

Rapporten *Varför ska man bry sig?* kan laddas ner via LOs hemsida, eller beställas här:

https://lo.shop.strd.se/#tm=catalog.detail&prd_id=490241&moid=o&poid=1289

Ladda ner:

Beställ:

